

Katja Čeč

»Prej ni dobro, dokler ne začne teči.«

Zgodba o nečednostih med 47-letnim Antonom Butaro in 13-letno Amalijo Slatnar

UDK 176
343.62

Družina Slatnar iz Vrbe na Gorenjskem je, tako kot mnoge druge, na začetku dvajsetega stoletja poizkusila svojo srečo čez lužo, v Ameriki. Odšli so v upanju na boljše življenje, bogastvo ali karkoli je že novi svet ponujal.² V Ameriki so se Slatnarjevi naselili v kraju Akron blizu Clevelanda v zvezni državi Ohio, kot eni prvih Slovencev tam sploh. »Sem so prišli prvi Slovenci pred 3 leti, namreč V. Žurc, F. Slatnar, F. Pucl in J. Žgajnar.«³ Oče Franc, ki je v Akronu delal v tovarni, je le s težavo preživel veliko družino: ženo Barbaro (rojeno Dornik, vdovo Osolin), hčere Amalijo, Barbaro, Marico in Cilko ter Barbarinega sina iz prvega zakona Franceta Osolina. Da bi si izboljšali finančni položaj, so Slatnarjevi na »hrano in stanovanje« jemali tudi svoje (pretežno slovenske) sodelavce. V njihovi hiši jih je bilo vedno kakšnih petnajst.

Eden izmed njih je bil tudi Anton Butara (rojen 9. junija 1862) iz Cerkelj na Dolenjskem, ki se je bil v Ameriko odpravil že leta 1892. Kaj je delal v Ameriki in v katerih krajih je bil, ni mogoče ugotoviti. A po poldrugem desetletju bivanja v Ameriki (verjetno 1907) je po naključju spoznal Franca Slatnarja in se zaposlil v istem podjetju v Akronu v bližini Clevelanda, kjer se je skoncentrirala močna slovenska skupnost.⁴ V novem okolju se je počutil zelo, in kot se je kasneje izkazalo na trenutke celo nekoliko preveč, domače. V družini Slatnar so ga imeli za svojega. Franc Slatnar ga je cenil

kot pridnega delavca, Barbari Slatnar pa je bil všeč, ker je bil izjemno pobožen – in ker je bil prijazen do njenih hčera, še zlasti do njene najstarejše hčere Amaliije (rojene 7. julija 1896).

Julija 1909 se je družina Slatnar odločila, da se vrne v domovino. Vzrok za odhod je bilo vse slabše zdravstveno stanje Barbarinega sina iz prvega zakona Franceta (Osolina), ki mu je onesnaženi akronski zrak že močno stregel po življenju. (Če si predstavljamo izredno umazanost ameriških industrijskih mest na prelomu stoletja, je bil nasvet zdravnika, naj zapustijo to mesto, več kot upravičen). »Butara se je istotako odločil v domovino, češ da je že Amerike sit in da pojde z nami.«

Antonove odločitve so bili Slatnarjevi zelo veseli. Butara je Barbari celo darežljivo posodil nekaj denarja za na pot. Po vrnitvi v domovino je Anton Slatnarjeve pospremil do Vrbe, kjer je svoje posojilo dobil nazaj. Zatem se je odpravil v rodne Cerklje, a doma je ostal le kakšne tri tedne. Od tam se je naprej odpravil v Ljubljano in se začasno nastanil pri sestri Barbare Slatnar. V deželnem glavnem mestu si je nato zaman poskušal najti primerno delo, navkljub trudu, za katerega je trdil, da ga je vložil v iskanje. Ko je 21. septembra 1909 umrla Slatnarjeva komaj petletna hči Marica, se je Anton skupaj z Barbarino sestro udeležil pogreba v Vrbi. »Ostal je pri tej priliki kake 3 dni pri nas«. Med kratkim bivanjem tam se je z Barbaro dogovoril, da se bo – dokler ne najde primerne službe – preselil k Slatnarjevim na Vrbo in jim pomagal pri zidarskih delih. Čez dober teden – na začetku oktobra 1909 – se je Butara iz Ljubljane vrnil na Vrbo in spet postal »prisvojeni član« Slatnarjeve družine.

Antonovo obnašanje na Vrbi ni bilo čisto nič drugačno kot v Ameriki. Bil je priden, dober delavec, izjemno pobožen (kar naprej je molil) in prijazen do vseh. Še

¹ Pričujoči prispevek temelji na kazenskem spisu Deželnega sodišča v Ljubljani, ki ga hrani Arhiv Slovenije. ARS, AS 307, Deželno sodišče Ljubljana, Kazenski spisi za leto 1910, AŠ IX., Vr. IX 24/1910, Anton Butara in Amalija Slatnar.

² Marjan Drnovšek, *Usodna privlačnost Amerike. Pričevanja izseljencev o prvih stikih z novim svetom*. Ljubljana 1998, str. 32; na splošno o izseljevanju v Ameriko glej tudi: Walter Nugent, *Crossings: The great transatlantic migrations, 1870-1914*. Bloomington and Indianapolis 1995.

³ Jurij M. Trunk, *Amerika in Amerikanci*. Celovec 1912, str. 510.

⁴ Prim.: Drnovšek, *Usodna privlačnost Amerike*, str. 264.

posebej veliko mero prijaznosti je naklonil najstarejši Slatnarjevi hčeri Amaliji, ki je tik pred vrnitvijo v domovino dopolnila trinajst let. Njegova pretirana prijaznost do Amalije je vzbudila pozornost matere Barbare, ki v Ameriki nikoli ni »zapazila ničesar sumljivega niti pri Butari niti pri hčerki Amaliji«. Sladkarije in denar v Amalijinih žepih so bili indikator, ki ji je dal misliti. »Na moje vprašanje od kod da ima denar, ni dala nobene odgovora. Opazovala sem tudi, da Butara, odkar je bil sedaj na Vrbi, z Amalijo nenavadno ljubeznivo postopa in da ji daje večkrat pijačo, bodisi vino, pivo ali tudi žganje. Ko sem Butaro pokarala, zakaj daje otroku pijačo, je kar odvrnil 'saj mu vi nič ne date'. Barbara se z Antonovim razvajanjem Amalije ni strinjala, vendar v njem ni videla, ali pa morda le ni želela videti, ničesar sumljivega. »Hčerka je bila vedno v vsakem oziru poštena in odkritosrčna in nisem niti iz njenega obnašanja, niti iz njenega govorjenja mogla ničesar sumiti.« Tudi Antona je neizmerno cenila. Bil je priden, ustrežljiv in lepega vedenja. »Do Butare sem imela popolno zaupanje, ker je bil izredno pobožen in je ob svojem prostem času skoraj zmeraj molil.« In – kot ob odhodu iz Amerike – ji je bil vedno pripravljen priskočiti na pomoč z denarnimi posojili, pač rad se je vsestransko razdajal. Nazadnje ji je posodil 100 K 2. decembra 1909.

Bolj pa je pretirana Antonova prijaznost do Amalije zbudila v oči Franca Slatnarja. Po glavi se mu je motalo eno samo vprašanje: le zakaj se Anton nenehno potika okoli njegove hčere Amalije? Kot je povedal v svojem pričanju (3. 1. 1910), se je odločil, da bo Antona in Amalijo imel na očeh. »Ker sem meseca novembra in decembra opazoval, da Butara lazi nekako sumljivo za mojo hčerko Amalijo, sem jel paziti na oba.« In kot prava zaščitniška osebnost, ki pač mora obvarovati mlado, nedolžno dekletce pred vsem zlom tega sveta, »hčerka Amalija je bila vedno v vsakem oziru poštena in jo je gotovo izpridil šele Butara,« se je odločil stvari priti do dna. Tako je pripravil pravo malo zasedo in na dan 3. decembra 1909 našel svojevrstno zanimiv prizor v sobi, kjer je imel pri njem zaposleni Anton shranjene obleke. Ta v sobi namreč ni bil osamljen, temveč v družbi Slatnarjeve hčere, ljube mlade Amalije:

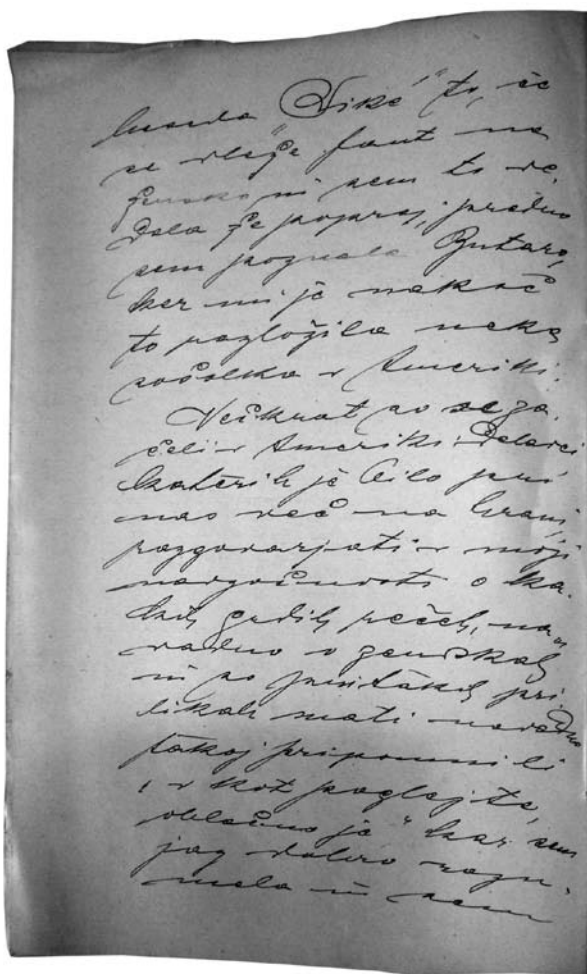
»Pri mojem vstopu sta bila oba stoječa in zelo prestrašena. Butara je imel spredaj odpete hlače in levo hlačnico na zgornji strani mokro oz. pomazano z semenom.« Tudi na tleh naj bi bilo videti madeže od sperme. Butara je kasneje sicer trdil, da se je preoblačil, ker da si je zmočil hlače pri delu, a za očeta Slatnarja ni bilo nobenega dvoma več. »Bilo mi je takoj jasno, da je imel Butara z Amalijo spolno opraviti, zaradi česar sem spodil Amalijo v drugo sobo.«

Prestrašena Amalija je očetu priznala, da ji je Butara »porival svoj trdi ud v nago zadnjico« in da je tako »delal

Naslovna stran pričevanja obdolženega Antona Butare
(Arhiv Republike Slovenije)

z njo že večkrat in tudi od spredaj.« »Na moje spraševanje če ji je od spredaj porival kdaj svoj ud v sramnico je Amalija priznala, da je to storil 'enmal' in je zatrjevala, da jo je večkrat od zadaj, kakor od spredaj.« Prav tako mu je povedala, da je o stvari molčala, ker ji je Butara grozil, »da jo bode kar ubil, če bode kaj povedala«.

Amalijina izpoved je očeta pretresla. Kako tudi ne. V veliki razburjenosti se je odločil, da bo skrunilca svoje hčere pogнал od doma in ga ovadil žandarmeriji. A jezo in razburjenost je kmalu prekril strah pred veliko sramoto. Le kaj bodo govorili ljudje, če se zadeva razve? In kaj bo to pomenilo za mlado Amalijo? Bodo njene možnosti za spodobno življenje izničene? Franc Slatnar je popustil prigovarjanju drage žene Barbare in pastorka Franceta (Osolina), ki je hudo bolan ležal v domači hiši. Barbara je moža rotila, »naj zadeve nikar za sedaj ne naznani in to radi tega, ker je ležal moj sin France na smrtni postelji in ker sem se bala sramote.« (Tako je pričala na zaslišanju 4. 1. 1910). Materi je pritegnil tudi sin iz prvega zakona France (Osolin), ki je na smrt bolan ležal v domači hiši. Zaradi strahu pred sramoto so se Slatnarjevi odločili, da bodo neljubo zadevo poskušali

Stran iz pričevanja mlade Amalije Slatnar, kjer razloži, kaj po njenem prepričanju pomeni beseda "dike"
(Arhiv Republike Slovenije)

premagati s pozabo, čas namreč celi vse rane. »Ker je Slatnar nato omenil, da naj ostane to vse tiho in da naj ostanem še pri njih, sem res še ostal, a od takrat z Amalijo nisem imel nobenkrat ničesar več opraviti.« Anton Butara je tako še naprej ostal pri Slatnarjevih, ki so tokrat bolj kot prej pazili na svojo hčer. A čez nekaj mesecev, neposredno po smrti Barbarinega sina Franceta (Osolina), so se odločili drugače. Ko je Barbara o zadevi povedala sinu Mihi, ki je iz Maribora prišel na pogreb svojega brata, je padla odločitev o ovadbi Antona Butare. »Moj sin Miha Osolin (iz Barbarinega prvega zakona), ki je sedaj v Mariboru, ne ve iz lastnega o zadevi ničesar in je prišel na Vrbo samo k pogrebu svojega brata Franceta. Pri tej priliki je Miha Osolin o tej zadevi zvedel ter to ovadil orožnikom, ko sem mu jaz rekla, naj le ovadi. Butara ima dobiti še 100 K ki mi jih je posodil 2. 12. 1909.«

Orožniki so stopili v akcijo in Butaro nemudoma aretirali. Aretacija se je zgodila 31. 12. 1909, isti dan je bil tudi zaslišan. Preiskovalni sodnik je po zaslišanju zanj odredil preiskovalni zapor. Čez mesec in pol se je pred

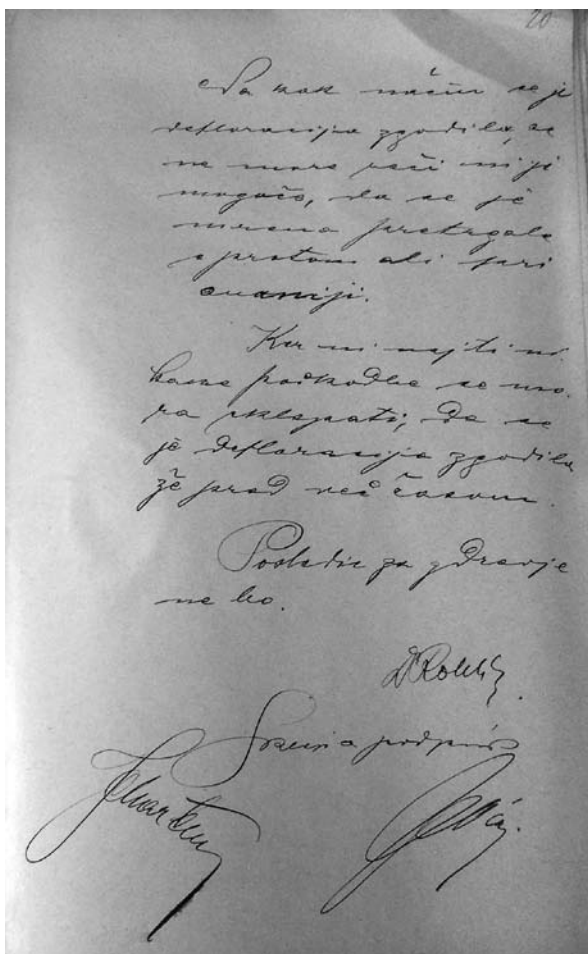
deželnim sodiščem v Ljubljani za zaprtimi vrati odvila sodna obravnava (12. 2. 1910), ki ni zgolj potrdila navedb iz ovadbe, ampak je pokazala, da je Butara v Vrbi zgolj nadaljeval s staro prakso, s katero je začel že v Ameriki.

Na prvi pogled je imelo sodišče lahko delo. Nedvomno je šlo za dejanje oskrumbe osebe pod štirinajstim letom starosti, za katerega je člen 128 kazenskega zakonika predvideval kazen od »enega do pet let, pri jako obteževavnih okolšinah pa do deset let« težke ječe.⁵ Toda v izjavah obdolženca in žrtve je sodišče našlo vrsto olajševalnih okoliščin, ki so govorile v prid Antonu.

Anton je med zaslišanjem ves čas trdil, da ga je k spolnosti nagovarjala Amalija. »Ko sem bil že skori okrog 1 leto pri Slatnarjevih, me je jela takrat 12 letna Slatnarjeva hčerka Amalija nekoč nagovarjati naj jo 'fukam'. Rabila je zato angleški izraz in sicer besedo dike.« Trdil je, da je sprva Amalijo podil od sebe in jo celo okaral, da ne sme tako govoriti, češ da se ne spodobi. Potem pa da se je njenemu nagovarjanju vendarle vdal. Ko ga je deklica nekega dne čakala za hišo, kjer je stanoval, jo je povabil v hišo, tam pa se je Amalija »ulegla ter dvignila krilo«. On se je »ulegel na njo ter ji porival svoj trdi ud med naga stegna pri spolovilih«. Pred odhodom iz Amerike je na ta način tešil svojo spolno slo »kake desetkrat«. »Pri takih prilikah mi je včasih iz uda teklo, včasih pa ne.« Toda, kot je odločno poudaril na zaslišanju, Amaliji ni nikoli vtaknil svojega uda v nožnico. »V spolovila sama ji uda nisem nikdar porinil in sicer zaradi tega ne, ker tega nisem hotel storiti.«

Ameriške mesene igre med Antonom in Amalijo so se nadaljevale po vrnitvi v domovino. Ko je oktobra 1909 prišel za zidarja v Slatnarjevo hišo v Vrbo na Gorenjskem, naj bi ga Amalija spet začela nagovarjati k nečistim dejanjem. »Me je Amalija Slatnar, ko sva bila sama doma, zopet vabila češ, naj jo 'fukam'.« In kaj je ubogi Anton hotel drugega, kot da ji je zopet ustregel. »Pri tej priliki sem se res zopet ulegel na Amalijo ter ji porival svoj ud med noge.« V slabih dveh mesecih svojega bivanja pri Slatnarjevih v Vrbi je to storil približno desetkrat, vse dokler »me ni [...] oče Amalije, Franc Slatnar, doma v sobi zasačil, ko sva bila z dekletom sama in sem imel jaz odpete hlače.« »Kakor sem pri prvem zaslišanju priznal, sem porival svoj ud pri Amaliji v vsem skupaj kake 20-krat in sicer kake 10-krat v Ameriki, kake 10-

⁵ §. 128 KZ je določal: »Kdor dečka ali deklo spod štirinajstih let, ali osebo, ko se brani ne more ali pa ne zave, ne tako, kakor §. 127 v misel jemlje, temuč kako drugači spolno rabi, da bi svojemu pohotu ugodil, doprinese, kadar to djanje ni hudodelstvo v §. 129 čerk. b) povedano, hudodelstvo oskrumbe in naj se kaznuje s težko ječo od enega do pet let, pri jako obteževavnih okolšinah pa do deset, in če nastopi kak v §. 126 omenjenih nasledkov, do dvajset let.«

Zadnja stran zdravniškega izvida z ugotovitvijo, da se je Amalijina deviška kožica pretrgala že pred časom (Arhiv Republike Slovenije)

Neuspešne penetracije je nadomestil s porivanjem svojega uda med Amalijina stegna. »Velikokrat mi je porival Butara ud, ko sva oba stala od zadaj med noge. Kolikokrat se je to godilo, ne morem reči, prav za prav me je na Vrbi porival od zadaj skoro vsak dan, v Ameriki pa ne tolikokrat. Včasih se je to zgodilo na dan po dvakrat in je pri takih prilikah Butara trdil, da prej ni dobro, dokler ne začne teči.« Amalija ni znala povedati, ali mu je uspelo penetrirati, jasno pa je povedala, da je vedno, tako v Ameriki, kot na Vrbi prišlo do izliva semena. »Če in koliko je prišel z udom v sramnico, ne morem reči. Mokro me je pri vsaki taki priliki naredil in mi je dal vsakokrat kako cunjo, da sem se obrisala.«

Toda zaradi nekaterih delikatnih Amalijinih izjav, se je sodišče nagnilo na stran trditev obdolženca, češ da je bila iniciatorica njunih spolnih igriv pravzaprav Amalija in ne Anton. Odločilnega pomena je bilo njeno priznanje, da se je v Ameriki večkrat samozadovoljeva-

la.⁷ »V Ameriki sem si kake štirikrat porivala sama prst v sramnico zato, da me je ščegetalo. Pri eni taki priliki sem si porinila v sramnico denar 'cent'.« V Amalijinem priznanju je sodišče videlo argument v prid Antonovim trditvam, češ da ji ni nikoli porival prsta v nožnico ali penetriral. Zdravnik, ki je pregledal Antona in Amalijo (3. 1. 1910), je v poročilu ugotavljal: »Če je mogoče, da je spravi preiskovani svoj penis v vagino Amalije Slatnar, o tem se izvedenec ne more izjaviti kljub preiskavi obeh.« Toda hkrati je poudaril, »češ da v njeno spolovilo spolni ud odraslega moškega nikdar ni prišel in ni mogel prodreti«. Je pa nedvoumno ugotovil, da je »vhod v nožnico odprt in da deviška mrena manjka«. »Odprtina nožnice je odprta za toliko, da bi se mogel poriniti v njo palec odraslega moža.« Ker pa pri pregledu Amalije ni našel poškodb ali krvnih podpludb (»niti na danki«), je zdravnik prišel do logičnega sklepa: »Ker manjka deviška mrena, je preiskovana deflorirana. Na kak način pa se je defloracija zgodila, se ne more reči, in je mogoče, da se je mrena pretrgala s prstom ali pri onaniji. Ker ni najti nobene poškodbe se mora sklepati, da se je defloracija zgodila že pred časom. Posledic za zdravje ne bo.«

Zdravniško mnenje je pritrjevalo zgodbi Antona Butare. Tudi sodnikom so se zdele navedbe obdolženca bolj verjetne kot Amalijine. Sodišče je ugotovilo, da se Butara z Amalijo, »katere starost je poznal«, ni želel »spolno združevati«, da pa jo je zlorabljal tako, »da ji je vtikal svoj razdraženi spolni ud med stegni in jo tipal po spolovilu. To je nadaljeval tudi potem, ko se je s Slatnarjevimi iz Amerike preselil na Vrbo.« Čeprav je bilo iz Amalijinega pričevanja povsem jasno razvidno, da je Butara poskušal z njo spolno občevati, se sodišču dekletove trditve niso zdele prav verjetne. Nasprotno. Sodišče je bilo prepričano, da se je dekle v Ameriki očitno spridilo.⁸ (O spridenosti svoje hčerke na koncu ni dvomila niti Amalijina lastna mati, Barbara). Vse našteto je pripeljalo do tega, da je sodišče Antona Butaro sicer obsodilo zaradi hudodelstva oskrumbe, toda pri tem je širokogrudno upoštevalo vse »olajševalne okoliščine«. Čeprav je člen 128 kazenskega zakonika predvideval zaporno kazen od enega do petih let zapor, je sodišče Butari prisodilo le »šest mesecev težke ječe, dopolnjene z jednim postom in trdim ležiščem vsakih štirinajst dni«. Sedel je od konca glavne obravnave, ki se je dogodila 12. februarja, do 12. avgusta 1910, kot je razvidno iz njegove odpustnice, s katero se primer zaključuje.

⁷ Priznanje, da se je samozadovoljevala, je pomembno znižalo verodostojnost Amalijinih izjav, kajti onanija je pomenila odklonsko vedenje z nepredvidljivimi posledicami. Prim.: Polajnar, »Pfuj! To je gerdo!«, str. 71-93.

⁸ Mnenje je očitno izhajalo iz protiameriškega razpoloženja, ki je bilo prisotno v tedanji javnosti. Prim.: Ksenija Šabec, *Homo europeus; Nacionalni stereotipi in kulturna identiteta Evrope*, Ljubljana 2006.

Predstavljeni primer lepo ilustrira odnos do pedofilije na začetku 20. stoletja.⁹ V času, ko je bila spolnost še vedno nekakšen tabu,¹⁰ je bila družba na moč tolerantna do hudodelstva »oskrumbe« otrok. (Katero »seksualno ali neseksualno vedenje ima posameznik za normalno ali nenormalno« je vedno »produkt zgodovinskega razvoja, ne produkt univerzalnega zakona«).¹¹ Iz tega in drugih (sodnih) primerov¹² izhaja želja vpletenih (staršev žrtev), da bi zadevo pometli pod preprogo. Starši otrok se bojijo »sramote«, ki bi lahko njihovega otroka ali družino kot celoto doletela, če bi se izvedelo za dogodek. In prav ta dostojnost, ta brezmadežna zunanja podoba družinske celice na določenem položaju, ki mora ostati nedotaknjena, je pomenila določena odrekanja, pa čeprav za ceno neizrečene in nedosojene pravične kazni.

Viri in literatura

Viri

Arhiv Republike Slovenije (= ARS):

AS 307, Deželno sodišče Ljubljana, kazenski spisi za leto 1910: AŠ IX, Vr. IX 24/1910.

Literatura

Drnovšek, Marjan: *Usodna privlačnost Amerike.*

Pričevanja izseljencev o prvih stikih z novim svetom. Ljubljana : Nova revija, 1998.

Elias, Norbert: *O procesu civiliziranja. Sociogenetske in psihogenetske raziskave, 1. knjiga.* Ljubljana : *cf, 2000.

Kanduč, Zoran; Korošec, Damjan; Bošnjak Marko:

Spolnost, nasilje in pravo. Ljubljana : Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti, Urad za žensko politiko, 1998.

Mosse, George L.: *Nacionalizem in seksualnost.*

Morala srednjih razredov in spolne norme v moderni Evropi. Ljubljana : *cf, 2005.

Nugent, Walter: *Crossings. The great transatlantic migrations, 1870-1914.* Bloomington, Indianapolis : Indiana University, 1995.

Polajnar, Janez: »Pfuj! To je gerdo!« *K zgodovini morale na Slovenskem v dobi meščanstva.* Celje : Zgodovinsko društvo Celje, 2008.

Stergar, Rok: O posilni nečistosti, oskrumbi in drugih velikih nesramnostih. *Kronika*, let. 43 (1995), št. 1-2, str. 74-91.

Šabec, Ksenija: *Homo europeus. Nacionalni stereotipi in kulturna identiteta Evrope.* Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2006.

Trunk, Jurij Matej: *Amerika in Amerikanci.* Celovec : Samozaložba, 1912.

⁹ Večje zanimanje javnosti za tovrstne primere se je pojavilo šele v šestdesetih letih prejšnjega stoletja. Prim.: Zoran Kanduč, Damjan Korošec, Marko Bošnjak, *Spolnost, nasilje in pravo.* Ljubljana 1998, str. 107.

¹⁰ Norbert Elias, *O procesu civiliziranja. Sociogenetske in psihogenetske raziskave.* Ljubljana 2000, prvi zvezek, str. 316 sl; prim. tudi: Polajnar, »Pfuj! To je gerdo!«, 2008.

¹¹ George L. Mosse, *Nacionalizem in seksualnost. Morala srednjih razredov in spolne norme v moderni Evropi,* Ljubljana 2005, str. 11.

¹² Prim.: Rok Stergar, *O posilni nečistosti, oskrumbi in drugih velikih nesramnostih,* v: *Kronika* 1995/1-2, str. 74-75.